

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ БІЛІМ БЕРУ МЕНЕДЖМЕНТІ КАФЕДРАСЫ

«Білім берудегі диагностика»

пәні бойынша

ДӘРІСТЕРДІҢ ҚЫСҚАША МАЗМҰНЫ

Мамандық:

«Б01801 – Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» білім беру бағдарламасы
2 курс, қазақ бөлімі, 2022-2023 оқу жылының күзгі семестрі

Оқытушы: Рамазанова Самал Амиргалиевна

Алматы, 2022

Дәріс 1. Білім берудегі диагностикаға кіріспе. Білім берудің әртүрлі салаларындағы диагностика мәселелеріне шолу

Мақсаты: психологиялық-педагогикалық іс-әрекеттің диагностикалық компоненті сапасының тиімділігін арттыру үшін білім берудегі диагностиканың негізгі зерттеу мәселелері туралы студенттердің біртұтас түсінігін қалыптастыру.

Жоспары:

1. Курстың мақсаттары, міндеттері және күтілетін нәтижелері
2. Білім берудегі диагностиканың негізгі проблемалық бағыттары.

Дәрістер -15 сағат, семинарлар – 15 сағат

- Курстың мақсаты: сіздерде мектепте педагогикалық қызметті сәтті жүзеге асыру үшін диагностика нәтижелерін сыни тұрғыдан түсіну, диагностикалық қызметті жоспарлау және жүзеге асыруды қалыптастыру.

ОН 1: психологиялық-педагогикалық диагностиканың әдіснамалық негіздерін, диагностикалық тексеруді ұйымдастыру принциптерін, нәтижелерді талдау алгоритмдерін түсіну

ЖИ 1.1 диагностика мамандығының жоғары әлеуметтік маңыздылығын түсіну, кәсіби этика принциптерін сақтай отырып, диагностикалық міндеттерді жауапкершілікпен және сапалы орындау;
ЖИ 1.2 психодиагностикалық ғылым әдіснамасының теориялық негіздері мен әдістерін интерпретациялау, психодиагностикалық зерттеудің принциптері мен кезеңдері.

ОН 2: Жеке оқу-зерттеу қызметін және білім беру ортасының субъектілерімен тұлғааралық өзара іс-қимылды ұйымдастыру

ЖИ 2.1 диагностика саласындағы оқу және ғылыми психологиялық әдебиеттермен жұмыс істеу;
ЖИ 2.2 психодиагностикалық әдістемелерді құрудың теориялық және нақты-әдістемелік принциптерін, оларды құрастырудың негіздерін жүйелеу.

ОН3: ақпаратты, психологиялық бақылаулар мен диагностика нәтижелерін, аналитикалық құралдарды мен критерийлерін таңдау, талдау нәтижелерін интерпретациялау және алғашқы өңдеуді жүзеге асыру

ЖИ 3.1 психологиялық-педагогикалық диагноз қою және болжауды жүзеге асыру әдістері мен тәсілдері жүйесін меңгеру;
ЖИ 3.2 жеке тұлғаны диагностикалаумен байланысты проблемаларды қою мен шешуді өз бетінше түсіну;

ОН 4: тұлғаның даму механизмдері мен заңдылықтарын, қалыпты және бұзылған даму белгілерін ескере отырып, әр түрлі жастағы балалардың дамуын, қарым-қатынасын, іс-әрекетін диагностикалау әдістерін қолдану

ЖИ 4.1 тестілік нормаларды және олардың репрезентативтілігін, сенімділігін, дәлділігін пайдаланылатын диагностикалық құралдардың дұрыстығын тексеру бойынша қажетті психометриялық рәсімдерді жүзеге асыру;
ЖИ 4.2 психодиагностикалық зерттеу деректерін тұлғаның нақты мінез-құлқымен сәйкестендіру және осы негізде диагностикалық және түзету процестерінің стратегиясы мен тактикасын жасау.

ОН 5: практикалық нақты жағдайлар контекстінде диагностикалық және түзету-дамыту міндеттерін шешуге мүмкіндік беретін бекітілген стандартты әдістер мен технологияларды қолдану

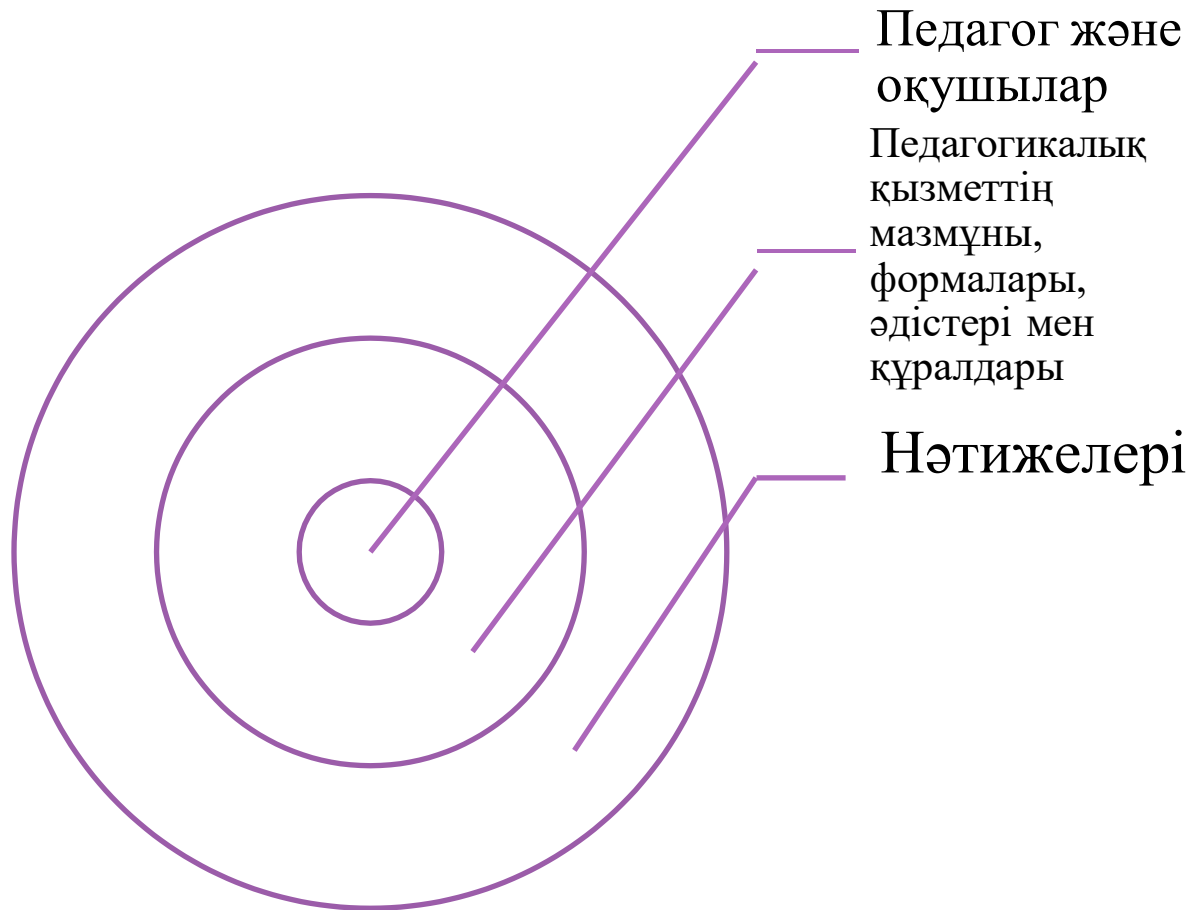
ЖИ 5.1 психологиялық және педагогикалық зерттеулерде сапалық және сандық әдістерді қолдану;

ЖИ5.2 диагностика нәтижелері және жеке психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік-педагогикалық мәселелер бойынша өз ұстанымын әзірлеу.

«ДИАГНОЗ» АНЫҚТАМАСЫ

- Грек тілінен аударғанда **«диагноз»** сөзі «тану» дегенді білдіретіні белгілі (гр.diagnostikos-тани алатын)
- Диагностика дегеніміз-объектінің күйін анықтау процесі.
- Диагноз-бұл диагностикалық объектіні сипаттаудағы жағдайды, нормадан ауытқу ерекшеліктерін анықтау бойынша іс-әрекеттің нәтижесі.

Білім берудегі диагностика объектілері

Білім берудегі диагностиканың негізгі мақсаты - әр баланың әлеуетін іске асырудың оңтайлы жағдайларын қамтамасыз ету.

Міндеттері:

1. Тұлғаға бағытталған тәсілді жүзеге асыруды қамтамасыз ету.
2. Мұғалімнің кәсіби диагностиканың нәтижелерін дұрыс анықтауды қамтамасыз ету.
3. Педагогикалық қателіктерді азайту.
4. Жеке тұлғаның қосымша білім алуға алғышарттарын белгілеу.
5. Баланың жеке басының тиімді өзін-өзі дамыту жағдайларын анықтау.
6. Педагог қызметін бағалау (кәсіби даму деңгейін өзін-өзі бағалау).

Педагогикалық диагностика функциялары(Голубев Н.К. және Битинас Б.П. бойынша)

- кері байланыс;
- бағалау ;
- тәрбиелік;
- коммуникативті ;
- конструктивті;
- ақпараттық;
- болжамдық.

Педагогикалық диагностиканың негізгі принциптері:

- кешенділік;
- үздіксіздік;
- тұтастық;
- объективтілік;
- педагогикалық факторлар мен құбылыстарды зерттеу динамикасы;
- осы жағдайларда диагностикалаудың нақты педагогикалық рәсімдерінің негізділігі;
- детерминизм принципі (себеп-салдарлық шарттылық);
- талдау және синтез принципі;
- басты буын принципі.

Білім берудегі диагностика деңгейлері

компоненттік

құрылымдық

жүйелі

Бақылау сұрақтары

- Осы курс бойынша мақсаттарыңызды және 3 күтілетін нәтижені тұжырымдаңыз.
- Пәнді игеру жоспарын немесе картасын жасаңыз: сіз қандай тақырыптарды ең жақсы меңгергіңіз келеді? бұл үшін қандай әдебиеттерді оқисыз? қандай әдістерді игеру керек?
- Салыстырмалы кестені жасаңыз: Білім берудегі диагностика мен психодиагностиканың объектісі, пәні мен міндеттері

Әдебиет

- Психодиагностика: Учебное пособие / Под ред. Белоусовой А.К., Юматовой И.И.. - Рн/Д: Феникс, 2018. - 256 с.
- Бурлачук Л. Психодиагностика / Л. Бурлачук. - СПб.: Питер, 2018. - 384 с.
- Каменская В.Г. Психодиагностика ребенка: Уч. / В.Г. Каменская, Л.В. Томанов О.А. Драганова. - М.: Инфра-М, 2018. - 480 с.
- Одинцова О.В. Психодиагностика: Учебник / О.В. Одинцова. - М.: Academia, 2018. - 352 с.
- Шаршакова Л.Б. Педагогическая диагностика образовательного процесса. Методическое пособие для педагогов дополнительного образования — СПб.: ГБОУ ДОД Дворец детского (юношеского) творчества «У Вознесенского моста», 2013. — 52 с.
- Двинин А.П., Романченко И.А. Современная психодиагностика. Учебно-практическое руководство. СПб.: Речь, 2012. — 283 с.
- Словарь - справочник по психологической диагностике / Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М., отв. ред. С.Б. Крымский. - Киев : Наук. думка, 1989. С. 114-116.

Дәріс 2. Психодиагностиканың пайда болу тарихы. Педагогикалық диагностиканың пайда болуы және оның психодиагностикамен интеграциясы

Цель: мектептегі болашақ диагностикалық іс-әрекеттің тиімділігін арттыру үшін студенттерде психодиагностиканың пайда болуы, мәні мен оның білім беру мәселелерімен байланысы туралы тарихи түсінік қалыптастыру.

План:

1. Психодиагностика тарихынан
2. Педагогикалық диагностика мен психодиагностиканың өзара байланысы

**"ПСИХОДИАГНОСТИКА"
ТЕРМИНІ ПСИХИАТРИЯДА
1921 ЖЫЛЫ Г.
РОРШАХТЫҢ
"ПСИХОДИАГНОСТИКА"
КІТАБЫ ПАЙДА БОЛҒАННАН
КЕЙІН
ТАРАЛДЫ

МЕДИЦИНАДАН ТЫС**

ДАМЫБАСТАДЫ

19 ғасырдағы психодиагностиканың пайда болуына ықпал еткен тенденциялар.

Лазурский.

- XIX ғасырдың соңында "жеке психология" қалыптасты, оның мақсаты эксперименттік-психологиялық әдістерді қолдана отырып, адамның жеке ерекшеліктерін зерттеу болды.
- Жеке психологияның алғашқы жетістіктері В. Вундт оқушыларының зерттеулері болды: Э. Крепелин, Д. Кеттел, сонымен қатар басқа ғалымдар - А. Бинет, А.

- XX ғасырдың басында тестологияның пайда болуы үшін қолайлы жағдайлар жасалды.
- Дифференциалды психологияның пайда болуы және дамуы.

Психодиагностиканың пайда болуы

- Мифтер мен аңыздардағы психодиагностика
 - Аңғал психодиагностика
 - Психодиагностиканың қалыптасуы
 - Тестология мен проективті әдістердің дамуы
1. Физиогномика
 2. Френология
 3. Графология
 4. Хиромантия

Психодиагностика адамның жеке психологиялық ерекшеліктерін (оның жеке басының қасиеттері мен интеллект ерекшеліктерін) тану және өлшеу тәсілдерін зерттейді.

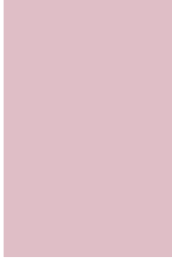
Психодиагностикада адамның жеке психологиялық ерекшеліктерін өлшеу мен танудың екі тәсілі бар:

Негізі	Номотетикалық тәсіл	Идеографиялық тәсіл
Объектінің өлшемін түсіну	Тұлғаны қасиеттер жиынтығы ретінде түсіну	Тұлғаны тұтас жүйеретінде түсіну
Өлшеу бағыты	Барлық адамдарға ортақ жеке қасиеттерді анықтау және өлшеу	Жеке тұлғалық ерекшеліктерді тану
Өлшеу әдістері	Нормамен салыстыруды талап ететін стандартталған өлшеу әдістері	Жобалау әдістері және идеографиялық

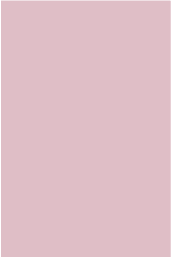
Психодиагностиканың жетекші функциялары

кері байланыс орнату

реципиенттің болашақ дамуының проекциясы ретінде болжам жасау

коммуникативті
(ақпарат алмасу)

тәрбиелік-ынталандыру әсері

нәтижелілікті бағалау

**"ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
ДИАГНОСТИКА"
ҰҒЫМЫН 1968 Ж. КАРЛХАЙНЦ
ИНГЕНКАМП ҒЫЛЫМИ
АЙНАЛЫМҒА ЕНГІЗДІ**

**ОЛ БҰЛ
ТҰЖЫРЫМДАМАНЫ БІР
ҒЫЛЫМИ ЖОБА АЯСЫНДА
МЕДИЦИНАЛЫҚ ЖӘНЕ
ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ**

**ДИАГНОСТИКАҒА ҰҚСАС
БОЛСЫН ДЕП ҰСЫНДЫ.**

Диагностиканың психопедагогикалық білімнің үш саласымен шартталады:

- 1) психология және педагогика пәнімен;
- 2) психометрика-жеке айырмашылықтарды өлшеумен;
- 3) психологиялық және педагогикалық білімді пайдалану практикасымен.

- Педагогикалық психодиагностика ең әдіснамалық дамыған бағыт болып табылады және жеке тұлға мен қызметті психологиялық-педагогикалық түзету міндеттерімен байланысты.

- Психологиялық-педагогикалық диагностика белгілі бір жас топтарын оқыту және тәрбиелеу бағдарламаларында белгіленген әлеуметтік талаптар мен нормаларға сәйкес балалар мен жасөспірімдердің жеке деңгейі мен даму барысын талдаудың психологиялық әдістерін қолданудың теориялық негіздерін жасауға бағытталған.

Психологиялық-педагогикалық диагностиканың әдіснамалық тәсілдері

- Жүйелік тәсіл субъектінің психологиялық сипаттамаларын анықтаумен байланысты, ол жеке тұлғаның толық және тұтас сипаттамасын қамтамасыз етеді.
- Нормативтік тәсіл-зерттелетін адамның психологиялық сипаттамаларының нормативтік (эталондық) көрсеткіштерден ауытқуын анықтау.
- Ситуациялық тәсіл-белгілі бір өмірлік жағдайларда көрінетін субъектінің психологиялық ерекшеліктерін анықтау.
- Проблемалық тәсіл-бұл тұлғааралық немесе тұлғааралық проблемалық жағдайлардың пайда болуына ықпал ететін тақырыптың психологиялық сипаттамаларын анықтау.

Психологиялық-педагогикалық диагностиканың зерттеу моделі келесі компоненттерді қамтиды:

1. Диагностикалық үдеріс пен объектінің тұжырымдамалық моделі.
2. Диагностикалық әдістер жиынтығы.
3. Диагностикалық үдеріс.
4. Диагноз қою.

Бақылау сұрақтары

- Психодиагностиканың пайда болуына қандай факторлар мен жағдайлар ықпал етті?
- Психодиагностиканың дамуына ғылыми психологтардың еңбектері мен үлестерін сипаттаңыз.
- "Психодиагностика мен педагогикалық диагностиканың өзара байланысы" кластерін жасаңыз.
- "Психологиялық-педагогикалық диагностика« ұғымынанықтаудағы қиындық неде?
- Психологиялық диагностика қандай практикалық салаларда қолданылады?
- Педагогикалық диагностика қай бағытта қолданылады?
- Психологиялық және педагогикалық диагностикада не ортақ және олардың ерекшелігі неде?

Әдебиеттер

- Баринаова А.Н. Педагогическая диагностика в образовательном процессе // Совушка. 2019. N2 (16). URL: <https://kssovushka.ru/zhurnal/16/> (дата обращения: 07.09.2020).
- Психодиагностика: Учебное пособие / Под ред. Белоусовой А.К., Юматовой И.И.. - Рн/Д: Феникс, 2018. - 256 с.
- Бурлачук Л. Психодиагностика / Л. Бурлачук. - СПб.: Питер, 2018. - 384 с.
- Каменская В.Г. Психодиагностика ребенка: Уч. / В.Г. Каменская, Л.В. Томанов О.А. Драганова. - М.: Инфра-М, 2018. - 480 с.
- Одинцова О.В. Психодиагностика: Учебник / О.В. Одинцова. - М.: Academia, 2018. - 352 с.
- Основы психолого-педагогической диагностики: учебное пособие / М. М. Дудина, Ф. Т. Хаматнуров. Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.-пед. ун-та, 2016. 190 с.
- Словарь - справочник по психологической диагностике / Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М., отв. ред. С.Б. Крымский. - Киев : Наук. думка, 1989. С. 114-116.

Дәріс 3. Педагогтың психодиагностикалық қызметін ұйымдастыру. Психодиагностиканың этикалық және кәсіби мәселелері

Цель: студенттердің мектептегі диагностикалық іс-әрекеттің сапасын жақсарту үшін білім берудегі диагностика қызметінің этикалық және кәсіби негіздері туралы түсініктерін қалыптастыру.

План:

1. Педагог-психодиагносттың қызметі
2. Педагог-психодиагносттың этикалық кодексі

Диагностикалық іс - әрекет - білім беру процесі субъектілерін олардың даму кезеңінде психологиялық-педагогикалық тексеру, олардың дамуының жеке ерекшеліктерін анықтау, жеке тұлға мен ақыл-ойдың бұзылу себептерін анықтау

Педагог-психологтың құзыреті мен міндеттері

- баланың психикалық дамуының ерекшеліктерін, белгілі бір психологиялық жаңашылдықтарын қалыптасуын, дағдылардың, білімнің, дағдылардың даму деңгейінің, жеке және тұлғааралық ерекшеліктердің жас ерекшеліктеріне, қоғам талаптарына сәйкестігін және т. б. анықтау.
- жекелеген балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі проблемаларын, қиындықтардың психологиялық себептерін анықтау, олардың қызығушылықтарының, қабілеттерінің, жеке тұлғалардың қалыптасуының даму ерекшеліктерін анықтау; жеке психикалық ерекшеліктері туралы балалардың өздеріне және олармен жұмыс істейтіндерге-мұғалімдерге, тәрбиешілерге, ата – аналарға пайдалы болатын ақпараттандыру.

Диагностикалық-дамыту, диагностикалық-түзету қызметін жүзеге асыру кезеңдері

- 1) практикалық сұраныс саласын зерделеу;
- 2) психологиялық проблеманы тұжырымдау;
- 3) байқалатын құбылыстардың себептері туралы гипотезаларды ұсыну;
- 4) зерттеу әдісін таңдау;
- 5) әдісті қолдану;
- 6) психологиялық диагнозды тұжырымдау, ол міндетті түрдебаланың одан әрі дамуының болжамын, сонымен қатар екі бағыттағы болжамды қамтуы тиіс: егер баламен уақтылы жұмыс жүргізілген жағдайда және онымен мұндай жұмыс уақтылы жүргізілмеген жағдайда;
- 7) оқушылармен психокоррекциялық немесе дамытушылық жұмыс бойынша ұсыныстар, бағдарламалар әзірлеу;
- 8) осы бағдарламаны жүзеге асыру, оның орындалуын бақылау.

Психодиагностикалық тексеру жұмысы

- 1. Алдын ала дайындық.
- 2. Байланыс орнату және субъектілердің уәждемесі.
- 3. Зерттеу міндетіне сәйкес деректерді жинау (зерттеудің өзі).
- 4. Деректерді өңдеу, түсіндіру және талдау. Диагноз және болжам. Ұсыныстар.
- 5. Нәтижені ұсыну. Зерттеу міндетіне сәйкес ұсыныс формаларын даярлау. Анықтамадан есепке дейін. Қорытынды жазу ерекшеліктері.

Зерттеу бағдарламасына әдістемелерді енгізуді анықтайтын факторлар

- 1. Әдістемені педагог-психологқа және диагностикаға қызығушылық танытатын ерекшеліктерді зерттеу қажеттілігіне дәлбағытталуы.
- 2. Психометриялық көрсеткіштердің сапасы: жарамдылық және сенімділік.
- 3. Әдістеменің нақты контингентпен және нақты жағдайларда жұмыс істеуге жарамдылығы.
- 4. Нәтижелерді дайындау, өткізу, өңдеу және түсіндіру шығындары тұрғысынан күрделілік.
- 5. Зерттеуші мен көмекші персоналдың біліктілік деңгейі.

Психодиагностикалық тексеру бағдарламасына қойылатын талаптар

- 1. Әдістемелер бағдарламасы тар мамандандырылған (яғни нақты мәселені шешуге бағытталған), бірақ жан-жақты, яғни нақты сәтте индивидтің (немесе топтың) жай-күйін объективті өлшеуге бағытталған болуы тиіс.
- 2. Әдістеме бағдарламасы келесі элементтерден тұруы керек:
 - сыналушыға арналған нұсқаулықтар;
 - тесттің өзі немесе тест тобының мазмұны;
 - алынған нәтижелерді шифрлау кілті;
 - тестілеу нәтижелерін түсіндіру бойынша нұсқаулық;
 - тестолог немесе аралас маман үшін оқыту әдістемесі;
- 3. Өлшемдер. Бағдарламаға әдістерді таңдау кезінде, ең алдымен, тексерудің тиімділігін бағалауға болатын өлшемдерді таңдау қажет.
- 4. Белгілі бір адамды зерттеу үшін психодиагностикалық бағдарламадағы әдістердің құрамын өзгерту ғана емес, сонымен қатар тесттің әдістемесін түзету немесе жаңасын жасау қажет.

Психодиагностика тәжірибесінде жиі кездесетін қателіктер

- 1. Мәдени фактордың олардың нәтижелеріне әсерін түсінбеуге негізделген шетелдік әдістерді сыни емес қолдану.
- 2. Әдістемелерді олардың өлшейтінін нақты түсінбестен қолдану; Әдістеменің атауына, "жапсырмасына" сенім;
- 3. Зерттелетін адамдарға статикалық көзқарас, сондықтан негізсіз категориялық тұжырымдар мен тұжырымдар.
- 4. Арнайы білімнің мағынасын түсінбеумен байланыстымаман еместердің әдістерді қолдануы.
- 5. Диагностикалық әдістер жинақталған басылымдар ағынын бақылаудың болмауы.

Барабар және дәйекті диагностикалық процеске ықпал ететін принциптер

- Жауапкершілік принципі
- Құзыреттілік принципі.
- Кәсіби құпияның принципі
- Жеке тұлғаның егеменді құқықтарын қамтамасыз ету қағидаты
- Этикалық және құқықтық заңдылық принципі.
- Объективтілік принципі
- Құпиялылық принципі.
- Саулығы сыналатын.
- Зерттеудің моральдық-оң әсерінің принципі.
- Азаматтық және патриотизм қағидасы.
- Кәсіби кооперация принципі.
- Психологияны білікті насихаттау принципі

Бақылау сұрақтары

- Білім берудегі диагностика үшін ережелер жиынтығын тұжырымдаңыз.
- Сынып диагностикалық бағдарламасын жасаңыз

Әдебиеттер

- Психодиагностика: Учебное пособие / Под ред. Белоусовой А.К., Юматовой И.И.. - Рн/Д: Феникс, 2018. - 256 с.
- Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога в 2 ч. Часть 1. Система работы психолога с детьми разного возраста : практ. пособие / Е. И. Рогов. — 4-е изд., пер. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2018. — 412 с. — (Серия : Профессиональная практика). — ISBN 978-5-534- 04419-5. — Режим доступа : www.biblioonline.ru/book/9AFF234F-843E-4015-B799-000FF8F2B3DF (дата обращения: 07.08.2020)
- Елисеев, О. П. Экспериментальная психология личности : учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / О. П. Елисеев. — М. : Издательство Юрайт, 2018. — 514 с. — (Серия : Бакалавр и магистр. Академический курс). — ISBN 978-5-534-04902-2. — Режим доступа : www.biblio-online.ru/book/144E9BD9-1AB0-456F8768-677F2136FED1 (дата обращения: 07.08.2020).
- Шаршакова Л.Б. Педагогическая диагностика образовательного процесса. Методическое пособие для педагогов дополнительного образования — СПб.: ГБОУ ДОД Дворец детского (юношеского) творчества «У Вознесенского моста», 2013. — 52 с.
- Двинин А.П., Романченко И.А. Современная психодиагностика. Учебно-практическое руководство. СПб.: Речь, 2012. — 283 с.
- Словарь - справочник по психологической диагностике / Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М., отв. ред. С.Б. Крымский. - Киев : Наук. думка, 1989. С. 114-116.

Дәріс 4. Психодиагностикалық құралдардың жіктелуі. Педагогикалық диагностика құралдары

Мақсаты: студенттерде мектептегі болашақ диагностикалық іс-әрекеттің тиімділігін арттыру үшін психодиагностикалық әдістер мен құралдарды жүйелеу қабілетін қалыптастыру.

Жоспар:

1. Диагностикалық әдістердің түрлері
2. Жоғары формалды әдістер
3. Аз формалды әдістер

Әдістер түрлері

жоғары формализацияланған

- тесттер,
- сауалнамалар,
- жобалау техникасы
- психофизиологиялық әдістер.

аз формализацияланған

- бақылау,
- сауалнама,
- қызмет өнімдерін талдау.

Тә, немесе сипаттқа ие

Жоғары

формализацияланған

1. тексеру рәсімін қатаң регламенттеу:

- нұсқауларды дәл сақтау,
- ынталандыру материалын ұсынудың қатаң белгіленген әдістері,
- зерттеушінің субъектінің қызметіне араласпауы және т. б.),

2. стандарттау: (нормалардың немесе нәтижелерді бағалаудың басқа өлшемдерінің болуы),

3. сенімділік және жарамдылық

азформализацияланған

- зерттеу нысаны-объективтеуге нашар жауап беретін психикалыққұбылыстар (мысалы, субъективті тәжірибелер, жеке мағыналар)
- олар өте өзгергіш (мақсаттар, күйлер, көңіл-күйлер және т.б. динамикасы).өте көп

Тест

- Тесттер (ағылшын тілінен аударғанда "сынақ", "тексеру", "сынақ") — бұл стандартталған қысқа және көбінесе шектеулі, сандық (және сапалық) жеке психологиялық айырмашылықтарды анықтауға арналған сынақтар.
 - Ерекшеленеді
- Тест түрі бойынша келесідей болуы мүмкін:
- жеке және топтық;
 - ауызша және жазбаша;
 - бланкілік, пәндік, аппараттық және компьютерлік;
 - ауызша және ауызша емес (практикалық).

Жеке тестер экспериментатор мен сынақтан өтушінің өзара әрекеттесуі бір-бірден жүретіндігімен сипатталады

- бала және мектеп жасына дейінгі балалармен,
- клиникалық психологияда-соматикалық немесе жүйке-психикалық ауытқулары бар адамдарды, дене кемістігі бар адамдарды және т. б. тестілеу үшін.

Топтық тесттер

Артықшылықтары:

- сынақтардың массалығы.
- нұсқаулар мен рәсімдер өте қарапайым.
- эксперимент жүргізу шарттарының біркелкілігі.
- нәтижелерді өңдеу әдетте объективті болып табылады.
- нәтижелер автоматты түрде өңделуі мүмкін.
- деректерді жинаудың салыстырмалы жеңілдігі мен жылдамдығы.

Кемшіліктері:

- субъектімен өзара түсіністікке қол жеткізуге, оны қызықтыруға және оның ынтымақтастыққа келісуіне мүмкіндік аз.
- тақырыптың кез-келген кездейсоқ жағдайлары, мысалы, тапсырмаларды орындауға әсер етуі мүмкін ауру, шаршау, мазасыздық және мазасыздық, топтық тестілеуде анықтау әлдеқайда қиын. мұндай процедурамен таныс емес адамдар жеке адамдарға қарағанда топтық тесттерде төмен нәтиже көрсетеді.

Ауызша және жазбаша тесттер

- Ауызша жауаптарды кейбір жағдайларда субъектілер өз бетінше тұжырымдай алады (ашық жауаптар), басқаларында-ол ұсынылған бірнеше жауаптардан дұрыс деп санайтындарды таңдап, атай алады (жабық жауаптар)
- Жазбаша тесттерде жауаптарды тестілік дәптерде немесе арнайы әзірленген жауап бланкісінде беріледі.

Бланк, пәндік, аппараттық, компьютерлік тесттер

- Бланктік тесттер (тағы бір танымал атау — "қарындаш және қағаз" тестілері) дәптерлер, брошюралар түрінде ұсынылған, онда қолдану жөніндегі Нұсқаулық, шешім мысалдары, тапсырмалардың өздері және жауап бағандары бар (егер жас балалар тестіленсе).
- Пәндік тесттерде тест тапсырмаларының материалы нақты заттар түрінде ұсынылған: текшелер, карталар, геометриялық фигуралардың бөлшектері, техникалық құрылғылардың құрылымдары мен түйіндері және т. б.
- Аппараттық сынақтар зерттеу жүргізу немесе алынған деректерді тіркеу үшін арнайы техникалық құралдарды немесе арнайы жабдықты қолдануды талап етеді.
- Компьютерлік тесттер тақырып пен компьютердің диалогы түрінде өткізіледі. Тест тапсырмалары дисплей экранында ұсынылады, ал жауаптарды сыналушы клавиатураның көмегімен ЭЕМ жадына енгізеді; осылайша хаттама бірден магниттік тасымалдаушыдағы деректер жиынтығы (файл) ретінде жасалады

Вербалды және вербалды емес тесттер

Вербалды тесттерде пәндер жұмысының негізгі мазмұны ұғымдармен операциялар, ауызша-логикалық түрде жүзеге асырылатынақыл-ой әрекеттері болып табылады.

Төменгі жол: тапсырманың осы әдістерін құраушылар олардың жанама сөйлеу түрінде есте сақтау, қиял, ойлау қабілетіне жүгінеді.

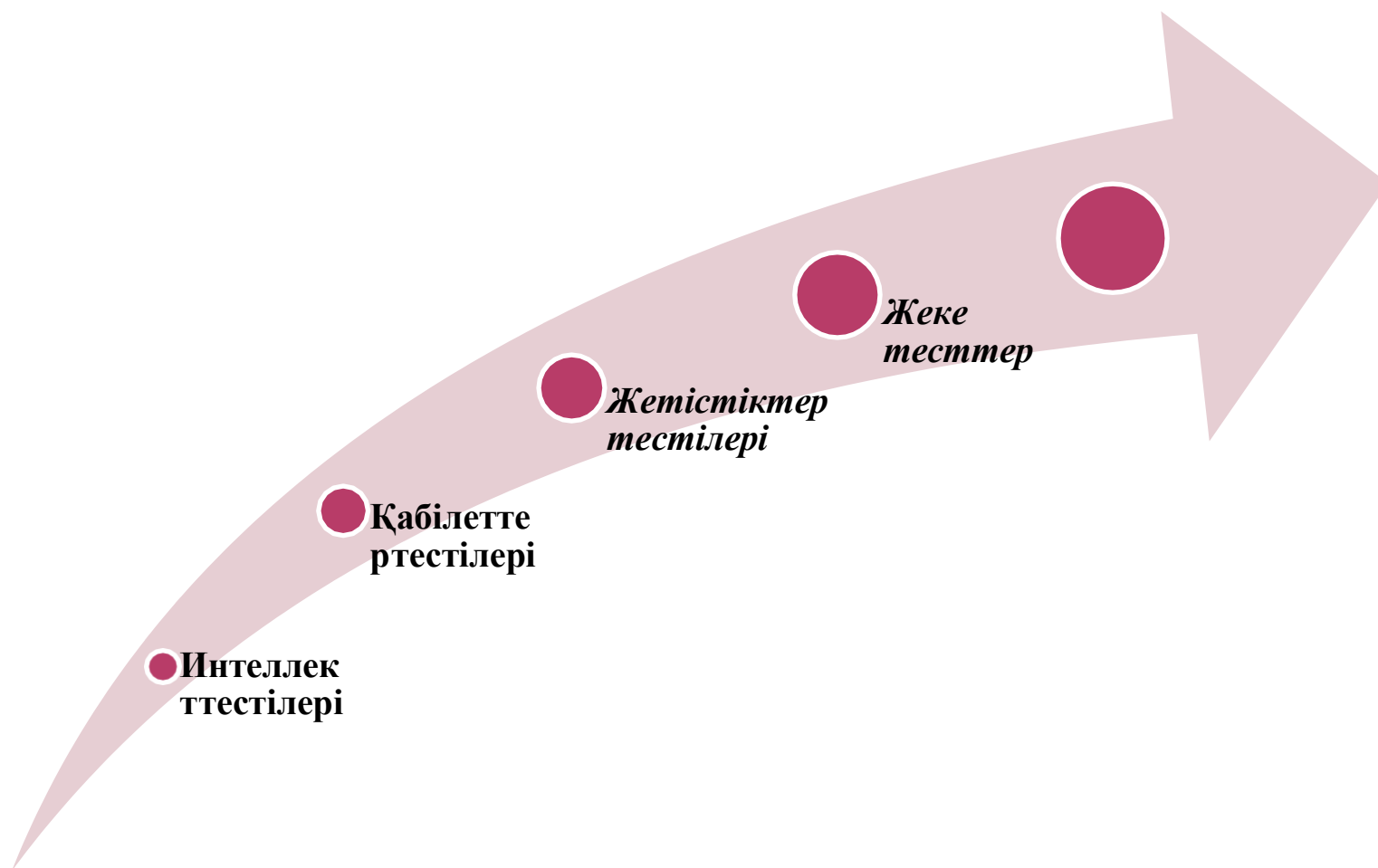
Олар тіл мәдениетіндегі айырмашылықтарға, білім деңгейіне, кәсіби ерекшеліктеріне өте сезімтал.

Тапсырмалардың ауызша түрі арнайы қабілеттерді бағалау кезінде интеллект тестілері, жетістік тестілері арасында жиі кездеседі

Вербалды емес тесттерде материал көрнекі түрде ұсынылған (суреттер, сызбалар, графикалық бейнелер және т.б. түрінде).

Олар: субъектілердің қабілеті тек нұсқаулықтарды түсіну тұрғысынан, осы тапсырмаларды орындау перцептивті, психомоторлық функцияларға негізделген. Ең танымал вербалды емес тест-Равеннің прогрессивті матрицалары. Вербалды емес тесттер тілдік және мәдени айырмашылықтардың емтихан нәтижесіне әсерін азайтады. Сондай-ақ, олар сөйлеу, есту немесе білім деңгейі төмен субъектілерді тексеру процедурасын жеңілдетеді

Мазмұны бойынша тесттер бөлінеді

Мазмұны бойынша тест сипаттамалары

Интеллект тестілері. Өлшеу объектісі ретінде интеллект дегеніміз жеке тұлғаның кез-келген көрінісі емес, ең алдымен танымдық процестер мен функцияларға (ойлау, есте сақтау, назар аудару, қабылдау) қатысы бар адамдар)

Тұлғалық тесттер. Бағалауға арналған: психикалық іс — әрекеттің эмоционалды-еріктік компоненттері-мотивация, қызығушылық, эмоциялар, қатынастар (оның ішінде тұлғааралық), сондай-ақ белгілі бір жағдайларда жеке адамның мінез-құлық қабілеттері

Жетістіктер тестілері (жетістіктерді объективті бақылау тестілері — мектеп, кәсіби, спорттық). Бағалауға арналған: - адамның оқудан, кәсіби және басқа дайындықтан өткеннен кейін қабілеттердің, білімнің, дағдылардың, дағдылардың ілгері даму дәрежесі

Қабілеттер тестілері. Адамның мүмкіндіктерін бағалауға арналған: - бір немесе бірнеше іс - әрекетке қажетті білімді, дағдыларды, дағдыларды игеру

Сұрақнамалар

Жеке сұрақнамалар.

Төменгі жол: стандартталған өзін-өзі есептеу ретінде қарастырылуы мүмкін, олар формада болады:

топтық және

жеке, көбінесе;

жазбаша, бланктік немесе

компьютерлік.

Сұрақтарға жауаптардың сипаты бойынша олар сұрақнамаларға бөлінеді:

белгіленген жауаптармен (жабық сауалнамалар) және еркін жауаптармен (ашық сауалнамалар).

Сауалнама сұрақнамалар.

Мәні: Олар өзінің психологиялық ерекшеліктеріне тікелей қатысы жоқ адам туралы ақпарат алуға қызмет етеді (мысалы, оның өмір тарихы туралы мәліметтер алу үшін).

Олар қатаң белгіленген тәртіпті ұсынады;

сұрақтардың мазмұны мен нысаны, жауаптардың нысанын нақты көрсету.

Жауаптарды респонденттер өздерімен жеке (сырттай сұрау) немесе экспериментатордың қатысуымен (тікелей сұрау) бере алады.

ЖОБАЛАУ ТЕХНИКАСЫ

Проекциялық әдістердің келесі топтарын ажырату әдетке айналған:

1. құрылымдау әдістері-ынталандыруды қалыптастыру, оларға мән беру;
2. құрастыру әдістері-ойластырылған бөлшектерден мағыналы тұтас құру;
3. түсіндіру әдістері-кез-келген оқиғаны, жағдайды түсіндіру;
4. толықтыру әдістері-сөйлемді, әңгімені, тарихты аяқтау;
5. катарсис әдістері - ерекше ұйымдастырылған жағдайларда ойын қызметін жүзеге асыру;
6. экспрессияны зерттеу әдістері-еркін немесе берілген тақырыпқа сурет салу;
7. импрессияны зерттеу әдістері-кейбір ынталандыруды (ең қажет) басқаларына артықшылық беру.

ПСИХОФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР

- Мағнасы: адамның жүйке жүйесінің негізгі қасиеттеріне байланысты табиғи ерекшеліктерін диагностикалау.
- Оларды Теплов-Небылицынның отандық мектебі және олардың ізбасарлары дифференциалды психофизиология деп аталатын жаңа ғылыми бағыт аясында жасаған. Тесттерден айырмашылығы, бұл әдістердің нақты теориялық негіздемесі бар: жеке айырмашылықтардың психофизиологиялық тұжырымдамасы, жүйке жүйесінің қасиеттері және олардың көріністері.

Бақылау ("зерттеу немесе таңдау" бақылау)

- 1. Бұл әдістеменің негізгі принципі, оны бұрын қолданылған күнделік психологиялық бақылаулардан ерекшелендіреді (мысалы, В.Штерн, к. Бюлер және т. б.) — объективті сыртқы көріністердің максималды мүмкінбекітілуі.
- 2 принцип-оның жеке сәттерін емес, үздіксіз процесті бақылау.
- 3 принцип — жазбаның селективтілігі. Зерттеушінің нақты міндеті үшін маңызды көріністер ғана жазылады. Сонымен бірге, М.Я. Басовтың пікірінше, бақылау кезінде тек сыртқы көріністер ғана емес, сонымен бірге оларды тудырған сыртқы және мүмкіндігінше ішкі ынталандыру, сондай-ақ жалпы жағдай ("фон") тіркелуі керек.

Сұрақнама

- Мағнасы: бұл ауызша байланыс негізінде бастапқы деректерді жинау әдісі.

Сұрақнама әдістері оларды ұйымдастырудың формасы мен сипатында кейбір айырмашылықтарға ие. Сонымен, олар өткізілуі мүмкін:

- ауызша немесе жазбаша,
- жеке немесе топта,
- бір рет немесе бірнеше рет.

Қызмет өнімдерін талдау (контент-талдау).

- Бұл адам қызметінің өнімдерін зерттеуге мүмкіндік беретін құжаттық дереккөздердің сандық және сапалық талдауы.

"Құжаттық дереккөз" ұғымы:

- хат,
- өмірбаяны,
- күнделіктер,
- суреттер,
- кинопенкадағы жазбалар,
- өнер туындылары,
- бұқаралық ақпарат құралдарының материалдары (газеттер, журналдар және т.б.).

Бақылау сұрақтары

- "Тесттер және олардың жіктелуі" кластерін жасаңыз.
- Сыныптағы кез-келген педагогикалық құбылысты байқау жоспарын жасаңыз.

Әдебиеттер

- Психодиагностика: Учебное пособие / Под ред. Белоусовой А.К., Юматовой И.И.. - Рн/Д: Феникс, 2018. - 256 с.
- Бурлачук Л. Психодиагностика / Л. Бурлачук. - СПб.: Питер, 2018. - 384с.
- Каменская В.Г. Психодиагностика ребенка: Уч. / В.Г. Каменская, Л.В. Томанов О.А. Драганова. - М.: Инфра-М, 2018. - 480 с.
- Одинцова О.В. Психодиагностика: Учебник / О.В. Одинцова. - М.:Academia, 2018. - 352 с.
- Курс лекций по психодиагностике: Материалы для самостоятельногоизучения / Сост. Голев С.В., Голева О.С. — Херсон, ХФ ОМУРЧ «Украина», - 2008. — 155 с. — (ПСИХОДИАГНОСТИКА)
- Двинин А.П., Романченко И.А. Современная психодиагностика. Учебно-практическое руководство. СПб.: Речь, 2012. — 283 с.
- Словарь - справочник по психологической диагностике / БурлачукЛ.Ф., Морозов С.М., отв. ред. С.Б. Крымский. - Киев : Наук. думка,1989. С. 114-116.

Дәріс 5. Диагностикалық әдістердің сапасын және олардың ең танымал түрлерін бағалау. Тесттерді әзірлеу және бейімдеу технологиясы

Мақсаты: студенттерде өлшеу құралдарын талдау және практикалық диагностикалық іс-әрекетте психометрия әдістерін қолдану мүмкіндігін қалыптастыру.

Жоспар:

1. Стандарттау
2. Сенімділік
3. Жарамдылық

Әдетте диагностикалық әдістерді өлшеу құралдары деп, ал психологиялық диагностиканы психометрия деп атайды

- Психометрия- психологиядағы өлшеу теориясы мен практикасына байланысты психологиялық диагностика саласы.
- Бұл тұжырымдаманы неміс зерттеушісі Х. Вольф енгізді, ол адам қадағалай алатын дәлелдеудің ұзақтығы арқылы назар аудару міндетін қойды.

Диагностикалық әдіс-стандартталған. Стандарттау-бұл тестті орындау және бағалау процедурасының біркелкілігі (А. Анастази)

эксперимент рәсіміне қойылатын талаптар

- нұсқаулықтарды сыналушыларға бірдей түрде хабарлау керек;
- бірде-бір тақырыпқа басқалардан ешқандай артықшылық берілмеуі керек;
- эксперимент барысында жеке субъектілерге қосымша түсініктемелер берілмеуі керек;
- әр түрлі топтармен эксперимент мүмкіндігінше бірдей уақытта, ұқсас жағдайларда жүргізілуі керек;
- барлық пәндер үшін тапсырмаларды орындаудағы уақыт шектеулері бірдей болуы керек және т. б.

нәтижелерді бағалаудың бірыңғай критерийін анықтау

- Статистикалық нормағасүйенеміз

Стандарттауды іріктеу

- Үлгі-бұл популяцияның бөлігі немесе ішкі жиынтығы.
- Бүкіл популяцияны зерттеу қабылданбайды. Әдетте одан адамдар тобы бөлінеді — стандарттау үлгісі, ол шынымен сыналады және оның көмегімен жалпы жиынтық бағаланады.
- Бағалау сенімді сипатта болуы үшін іріктеурепрезентативті, қарастырылып отырған популяцияның өкілі болуы керек, яғни оның ықтималды қасиеттері сәйкес келуі немесе жалпы популяцияның қасиеттеріне жақын болуы керек.

Стандарттауды іріктеуге субъектілерді іріктеу мынадай түрде жүзеге асырылады:

- популяцияны оның құрылымында зерттелетін психикалық құбылыс үшін маңызды және маңызды емес айнымалыларды (жас, Білім, Кәсіп және т. б.) бөлумен анықтау беріледі.);
- популяция маңызды айнымалыларға сәйкес бөліктерге бөлінеді; сыналусылар кездейсоқ тәртіппен және жиынтықтың әрбір маңызды бөлігінің санына барабар іріктеледі.

Сенімділік

- Дәстүрлі тестологияда "сенімділік" термині салыстырмалы тұрақтылықты, тұрақтылықты, тест нәтижелерінің бірдей пәндерде бастапқы және қайта қолданылатындығын білдіреді.
- Әдістеменің сенімділігі-бұл психологиялық өлшемдердің дәлдігін көрсететін критерий, яғни алынған нәтижелердің қаншалықты сенімді екенін бағалауға мүмкіндік береді.

Сенімділікке әсер ететін факторлар

- диагноз қойылған қасиеттің тұрақсыздығы;
- диагностикалық әдістемелердің жетілмегендігі;
- емтиханның өзгертін жағдайы;
- экспериментатордың мінез-құлқындағы айырмашылықтар;
- сыналушының функционалдық күйіндегі тербелістер;
- нәтижелерді бағалау және түсіндіру әдістеріндегі субъективтілік элементтері

Сенімділік түрлері (К. М. Гуревич бойынша)

- өлшеу құралының сенімділігі;
- зерттелетін белгінің тұрақтылығы;
- тұрақтылық, яғни нәтижелердің экспериментатордың жеке басына салыстырмалы тәуелсіздігі.
- сенімділік коэффициенті ;
- тұрақтылық коэффициенті ;
- тұрақтылық коэффициенті

Тесттің сенімділігін арттыратын әдістер

- Бөлу әдісі»
- Жұп және тақ тапсырмаларға бөлу
- Корреляция коэффициенті несептеу
- тест-ретпест (сыналушыларды сол әдістеменің көмегімен қайта тексеру)

Жарамдылық

- А. Анастази: "тесттің жарамдылығы — бұл тестнені өлшейтінін және онықаншалықты жақсы жасайтынын көрсететін түсінік".
- Жарамдылық-бұл күрделі сипаттама, оның ішінде, біржағынан, әдістеме не үшін жасалғанын өлшеуге жарамды ма, екінші жағынан, оның тиімділігі, тиімділігі, практикалық пайдалылығы қандай екендігі туралы ақпарат.

Әдістеменің дұрыстығын тексеру валидизация деп аталады.

1. Бірінші түсініктегі валидтілік Әдістеменің өзіне қатысты, яғни бұлөлшеу құралының валидтілігі. Мұндай тексеру теориялық валидизация деп аталады.
2. Екінші түсініктегі жарамдылық Әдістемеге ғана емес, оны пайдалану мақсатына да қатысты. Бұл прагматикалық валидация.

Теориялық дұрыстығын тексеру үшін маңызды

- бір жағынан, туыстық әдістемемен (конвергенттік валидтілік) байланыс дәрежесін белгілеу),
- екінші жағынан, басқа теориялық негізі бар әдістемелермен (дискриминантты валидность) байланыстың болмауы.

Әдістемені прагматикалық валидациялауды жүргізу үшін

тәуелсіз сыртқы критерий қолданылады- күнделікті өмірде зерттелетін қасиеттің көрінісі.

Мұндай өлшемдер болуы мүмкін:

- үлгерім (оқуға қабілеттілік тесті, жетістіктертесті, интеллект тесті үшін);
- өндірістік жетістіктер (кәсіби бағыттағыәдістемелер үшін);
- нақты қызметтің тиімділігі-сурет салу, модельдеу және т. б. (арнайы қабілеттерді тестілеу үшін); субъективті бағалау (жеке тестілер үшін).

Сыртқы критерий үш негізгі талапқа сай болуы
керек:

1. ол тиісті болуы керек;
2. кедергілерден бос (контаминация);
3. сенімді

Жарамдылық түрлері

- Валидтілік "мазмұны бойынша "
- Валидтілік " бірмезгілдік бойынша "
- "Болжамды" жарамдылық
- "Ретроспективті" жарамдылық.

Бақылау сұрақтары

- Дәріс тақырыбы бойынша тұжырымдамалық аппарат жасаңыз.
- "Әдістерді стандарттау« ұғымына анықтама беріңіз.
- Өкілдік үлгі дегеніміз не? Ол қалай құрылады?
- Сенімділік түрлерін атаңыз.
- Әдістердің сенімділігін сақтауға мысалдар келтіріңіз.
- Валидтіліктің негізгі түрлерін атаңыз.
- Әдістердің дұрыстығын сақтауға мысалдар келтіріңіз.

Әдебиеттер

- Психодиагностика: Учебное пособие / Под ред. Белоусовой А.К., Юматовой И.И.. - Рн/Д: Феникс, 2018. -256 с.
- Бурлачук Л. Психодиагностика / Л. Бурлачук. - СПб.:Питер, 2018. - 384 с.
- Гуревич К. М. Проблемы дифференциальной психологии. — М.; Воронеж, 1998. - С. 242-254, 256-272.
- Носе И. Н. Введение в технологию психодиагностики. —М., 2003. — С. 83-98.
- Общая психодиагностика / Под ред. А. А. Бодалева, В. В.Столина, 1987.-С. 15-17,53-90.
- Основы психодиагностики / Под ред. А. Г. Шмелева. —Ростов н/Д, 1996.-С. 131-156.